

## Îndrumări metodice

Ca majoritatea lecțiilor de istorie a culturii, lecția despre Renașterea artistică nu se poate preda în mod satisfăcător într-o singură oră. De aceea, este necesară fie împărțirea ei pe două ore de curs, fie prezentarea *generală* succintă a Renașterii artistice, cu câteva exemple mai semnificative, elevii completându-și în acest caz informația cu manualul sau cu eventuale alte lecturi. În cazul adoptării celei dintii alternative, în prima oră se poate face prezentarea Renașterii italiene, iar în ora a doua prezentarea Renașterii din celelalte țări ale Europei, urmată de proiecții cu imagini ilustrative pentru întreaga mișcare artistică europeană. Nu este exclus nici procedeul invers: în prima oră să se facă proiecții, iar în ora a doua discuții libere cu elevii și concluzii cu caracter general. De asemenea, se poate folosi și procedeul mai simplu și poate mai eficace de a se împărți lecția în două părți egale și de a se însoți expunerea profesorului cu proiecții și cu discuții cu clasa.

În cazul opțiunii pentru predarea întregului material într-o singură oră, se pot folosi de asemenea două procedee diferite. Unul ar fi acela al prezentării Renașterii artistice numai prin aspectele sale generale, cu exemplificări dintr-o singură artă (de exemplu pictura, atît în Italia, cît și în restul Europei). Un altul, ar folosi aceeași prezentare generală, iar ca exemplu ar alege un mare artist al Renașterii, cum ar fi de exemplu Michelangelo, care a fost în același timp mare arhitect, mare sculptor, mare pictor și mare poet. Planul nu este deci obligatoriu ci poate fi adaptat unui procedeu sau altuia.

Pentru ilustrare, *absolut necesară* într-o astfel de lecție, se pot folosi diafilme, diapozitive, fotografiile, albume sau cărți de artă ilustrate. În orice caz, este bine ca imaginile să fie proiectate, pentru a fi văzute în același timp de toți elevii și pentru a putea fi comentate.

Cu toate abundența de material, nu trebuie neglijat scopul educativ al unei astfel de lecții. Se vor sublinia laicismul, realismul și *caracterul limitat, de clasă*, al acestei mari înfloriri a culturii. De asemenea, se va urmări permanent înțelegerea de către elevi a *raportului dialectic dintre bază și suprastructură*, ca și însușirea noțiunii de *revoluție culturală*.

MARIANA VASILESCU

## UNIFICAREA ITALIEI

### (Lecție de comunicare de noi cunoștințe, anul III — una oră)

Prin predarea acestei lecții urmărim să evidențiem caracterul progresist al unificării Italiei. Această unificare (consecință a dezvoltării economiei capitaliste) s-a realizat în mai multe etape: începută printr-un război drept de eliberare națională, a continuat printr-o revoluție populară și s-a sîrșit prin acțiuni diplomatice duse de burghezia și moșierimea italiană în frunte cu Cavour, („unificarea de sus în jos” a Italiei).

#### I. Cauzele unificării

- a) Dezvoltarea economiei capitaliste (necesitatea creării unei piețe interne unice):
- agricultura — mai ales în Lombardia;
  - industria — în special cea textilă;

- comerțul;
- căile de comunicație (căi ferate).

b) Menținerea fărâmițării politice — 8 state:

- |                            |   |  |
|----------------------------|---|--|
| — monarhii                 | { | Regatul Sardiniei și Piemontului (cuprindea și Corsica) — Casa de Savoia — Victor Emanuel al II-lea. |
|                            | { | Regatul celor două Sicilii (Neapole) — Casa de Bourbon — Francisc al II-lea                          |
|                            | { | Statul Papal <sup>1</sup> — Pius al IX-lea   |
| — ducate                   | { | Parma  |
|                            | { | Modena   |
|                            | { | Toscana  |
|                            | { | sub dominația Austriei   |
| — republici <sup>2</sup> : | { | Lombardia  |
|                            | { | Veneția  |
|                            | { | sub dominația Austriei   |

c) *Risorgimento* („Renaștere”)<sup>3</sup> — mișcare cultural-politică pentru independența și unificarea Italiei; transformarea Italiei într-un stat burghez constituțional.

## II. Posibilitățile unirii

- a) În jurul regatului Sardiniei — rolul contelei Cavour<sup>4</sup>  
 b) Pe cale revoluționară (revoluția populară)

## III. Etapele unificării (1859—1870)

- |              |   |  |
|--------------|---|--|
| a) 1859—1860 | { | Înțelegerea între Napoleon al III-lea și contele Cavour la întâlnirea de la băile Plombières (20—21.VII.1858) <sup>5</sup> |
|              | { | Războiul franco-italo-austriac (1859) <sup>6</sup>   |
|              | { | — Magenta și Solferino   |
|              | { | — Napoleon al III-lea ocupă Nisa și Savoia <sup>7</sup>  |
|              | { | — Pace; Zürich   |
|              | { | { Sardinia anexa Lombardia pînă la Mincio<br>Austria păstra Veneția  |
|              | { | Revoluția populară (1860)  |
|              | { | — revolte  |
|              | { | { Parma<br>Modena  |
|              | { | { anexate la regatul Sardiniei<br>Toscana  |
|              | { | — expediția celor o mie — Garibaldi <sup>4</sup> — anexarea Regatului celor două Sicilii (Neapole) la regatul Sardiniei.   |

Proclamarea lui Victor Emanuel al II-lea ca rege al Italiei (17.III.1861)

- |         |   |  |
|---------|---|--|
| b. 1866 | { | Veneția  |
| c. 1870 | { | Roma   |
|         | { | anexate la regatul Italiei; desăvîrșirea unificării. |

## Comentariu istoric

1. Papalitatea a jucat un rol negativ în procesul de unificare a Italiei, opunîndu-se cu dîrzenie la anexarea statului papal la regatul Italiei. După ce armatele lui Victor Emanuel al II-lea au ocupat Roma în anul 1870 (în urma retragerii trupelor franceze), papa s-a retras în Vatican.

2. Pe lângă aceste două republici, mai exista și mica republică San Marino (există și astăzi).

3. În cadrul mișcării cultural-politice „Risorgimento“, trebuie integrată și mișcarea condusă de Giuseppe Mazzini (1805—1872) care a creat, la Marsilia, organizația „Tinăra Italie“ (1832). Mazzini susținea lupta pentru independența Italiei. El era dușman al monarhiei și voia unificarea Italiei în cadrul unei republici burgheze. El propaga ideea înlocuirii monarhiilor prin republici burgheze și în celelalte state din Europa. Dar unificarea Italiei, așa cum o concepea Mazzini nu s-a putut realiza, deoarece el nu a știut să atragă în mișcare masele populare (țărâ-nimea și proletariatul în formare).

O piedică în realizarea planurilor sale era și misticismul său exagerat. Deviza lui era: „Dio e popolo“.

4. Camillo Benso, conte de Cavour (1810—1861) aparținea unei familii aristocratice de origine genoveză. Ajuns la putere (în regatul Sardiniei și Piemontului) la 20.I.1860, el a susținut lupta pentru independența Italiei și unificarea ei în cadrul unei monarhii condusă de Victor Emanuel al II-lea. Deviza lui era: „Italia și Victor Emanuel“. Interesant este faptul că acest om, care a contribuit la unificarea Italiei, nu a văzut niciodată Roma și nici centrul și sudul Italiei.

5. Înțelegerea de la Plombières a avut loc după atentatul comis de Orsini contra lui Napoleon al III-lea la Paris (14.I.1858).

6. Unificarea Italiei nu se putea realiza decât prin înlăturarea dominației austriece, cea mai puternică frână în calea acestui proces istoric.

Unul din conducătorii armatei franceze în bătălia de la Magenta a fost și Mac-Mahon pe care Napoleon al III-lea l-a făcut „duce de Magenta“.

7. Anterior acestui război, Savoia a mai fost ocupată de trupele franceze în mai multe rînduri: în sec. al XVI-lea, în anii 1536—1590 (în timpul lui Francisc I și Henric al II-lea); în sec. al XVII-lea, în anii 1690—1696 (în timpul războiului Ligii de la Augsburg); în sec. al XVIII-lea, în anii 1703—1713 (în timpul războiului de succesiune la tronul Spaniei). Printr-un plebiscit care a avut loc în anul 1792, Savoia a fost anexată din nou la Franța, care a stăpînit-o pînă în anul 1815. În 1860, Napoleon al III-lea a anexat-o din nou la Franța.

8. Giuseppe Garibaldi (1807—1882) a fost cea mai populară personalitate din perioada unificării Italiei.

În tinerețe, a intrat în flota Sardiniei, a făcut parte din mișcarea „Tinăra Italie“, condusă de Mazzini. Condamnat la moarte la Genova, el s-a refugiat la Marsilia, de unde a plecat în America, participînd la lupte în Brazilia și Uruguay.

S-a întors în Italia și a participat la revoluția din 1848, iar după înăbușirea ei, s-a dus în Elveția, în Africa (Tunis), în America (Peru, California) și apoi în China.

În anul 1854 s-a întors în Italia, conducînd „expediția celor o mie“ în Sicilia pe care a cucerit-o cu ajutorul maselor populare (lupta de la Calafatimi, lângă Piemont). Apoi a cucerit Neapole, alungînd pe regele Francisc al II-lea, care a fugit la Roma.

Stăpîn pe sudul Italiei (Regatul celor două Sicilii), Garibaldi, de teama maselor populare, chemă pe Victor Emanuel al II-lea la Neapole, care anexează această regiune la Regatul Sardiniei și se proclamă rege al Italiei.

Deviza lui Garibaldi era „Roma sau moartea“. Încercările sale de a cucerii Roma au dat greș. Prima oară Garibaldi a atacat Roma la 29.VIII.1862, dar a fost alungat chiar de trupele piemonteze (bătălia de la Aspramonte, în care a fost rănit). Cea de-a doua încercare de a cucerii Roma a eșuat și ea, el fiind înfrînt în bătălia de la Montana (14.XI.1867) de către trupele franceze

ale lui Napoleon al III-lea. Garibaldi a participat și la războiul contra Austriei din 1866 și apoi la războiul franco-prusac din anii 1870—1871 (de partea Franței).

După 1871 s-a reintors în Italia, stabilindu-se la Caprera, unde a murit în anul 1882.

### Îndrumări metodice

Lecția cu privire la unificarea Italiei prezintă o deosebită importanță pentru înțelegerea căilor prin care s-au format statele naționale moderne. Anterior unificării Italiei, s-a realizat unirea Țării Românești cu Moldova (1859) și aceasta tot legat de procesul de dezvoltare a economiei capitaliste, a formării unei piețe interne unice.

De aceea, la lecția despre unificarea Italiei, se vor verifica cunoștințele pe care elevii le au cu privire la realizarea statului național român modern, scoțându-se în evidență asemănările dintre aceste procese istorice. Înțelegerea de către elevi a problemelor esențiale din conținutul acestor două lecții stă la baza înțelegerii lecției despre unificarea Germaniei. Accentul în predarea lecției despre unificarea Italiei va trebui să cadă în mod deosebit pe explicarea celei de-a doua etape a unificării — pe revoluția populară din anul 1860. Plasarea în spațiu a faptelor și evenimentelor prezentate în cadrul acestei lecții se va face cu ajutorul hărții tematice „Etapetele unificării Italiei (1859—1870) din „Atlasul istoric“. Se recomandă confecționarea unei hărți tematice murale după cea din atlas și care să fie folosită la lecție. Schema lecției se va completa pe tablă în timpul comunicării noilor cunoștințe.

### BIBLIOGRAFIE

- N. Corivan, „Contribuții privitoare la anexarea Savoiei și Nisei (1859—1860), (*Contributions concernant l'annexion de Savoie et de Nice (1859—1860)*“, în „Studii. Cercetări de istorie“, Iași, 1947, 20, p.261—297.
- N. Corivan, *Les etapes de la politique du royaume de Sardaigne concernant l'Union des Principautés* (1856—1859), în „Revue Roumaine d'Histoire“, 4/1968, p.525—542.
- Mircea Pădureleanu, „Garibaldi“, București, Edit. Tineretului, 1964.

CONSTANTIN DINU

## ÎNCEPUTUL LUPTEI REVOLUȚIONARE A CLASEI MUNCITOARE DIN ȚARA NOASTRĂ. FORMAREA MIȘCĂRII SOCIALISTE ȘI DEZVOLTAREA EI PÎNĂ LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

1. Formarea proletariatului modern și începuturile luptei sale.

a) Predecesorii direcți ai proletariatului modern (lucrătorii din manufacturi, mine etc. în perioada crizei de sistem a feudalismului) <sup>a</sup>.

b) Stadiul dezvoltării capitalismului în țara noastră la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea <sup>b</sup>; proletariatul modern de fabrică — rezultatul revoluției industriale <sup>c</sup>; proveniența muncitorilor (țărani săraci, calfe, meșteșugari pauperizați etc.).